

Пітюлич Михайло Михайлович,
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів і банківської
справи, ДВНЗ «Ужгородський національний
університет»

Готра Вікторія Вікторівна,
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економіки і
підприємництва, ДВНЗ «Ужгородський
національний університет»

Чубарь Оксана Геннадіївна,
кандидат економічних наук, доцент, доцент
кафедри фінансів і банківської справи,
ДВНЗ «Ужгородський національний
університет»

Побережник Габріела Володимирівна,
аспірантка кафедри економіки і
підприємництва, ДВНЗ «Ужгородський
національний університет»

Pityulych Mykhailo,
Doctor of Economics, Professor,
"Uzhhorod National University",
<https://orcid.org/0000-0002-2787-0378>

Hotra Victoria,
Doctor of Economics, Professor,
"Uzhhorod National University",
<https://orcid.org/0000-0002-9063-3885>

Chubar Oksana,
PhD in economics, Associate Professor,
«Uzhhorod National University»,
<https://orcid.org/0000-0002-5952-5034>

Poberezhnyk Habriela,
Postgraduate Student,
«Uzhgorod National University»,
<https://orcid.org/0000-0002-3757-226X>

**ФАКТОРИ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ ТА РОЗВИТКУ
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ
FACTORS INCREASING THE FINANCIAL CAPACITY AND DEVELOPMENT OF TERRITORIAL
COMMUNITIES IN THE CONTEXT OF MODERN CHALLENGES**

Пітюлич М. М., Готра В. В., Чубарь О. Г., Побе-
режник Г. В. Фактори підвищення фінансової
спроможності та розвитку територіальних
громад в умовах сучасних викликів.
*Український журнал прикладної економіки та
техніки*. 2023. Том 8. № 2. С. 341 – 346.

Pityulych M., Hotra V., Chubar O., Poberezhnyk H.
Factors increasing the financial capacity and
development of territorial communities in the
context of modern challenges. *Ukrainian
Journal of Applied Economics and Technology*.
2023. Volume 8. № 2, pp. 341 – 346.

У сучасному світі існують різні виклики, такі як економічні кризи, глобальні пандемії, зміни клімату, які мають великий вплив на фінансову стійкість і розвиток територіальних громад. Сьогодні завершився процес децентралізації, унаслідок чого територіальні громади набули більше повноважень і відповідальності. Розуміння факторів, які сприяють фінансовій стійкості і розвитку цих громад, є важливим для забезпечення їхньої ефективності та життєздатності, а також можливості для поліпшення громадського управління, оптимізації витрат та більш ефективного використання ресурсів. Метою статті є дослідження факторів підвищення фінансової спроможності та розвитку територіальних громад в умовах сучасних викликів. У статті визначено внутрішні та зовнішні фактори підвищення фінансової спроможності територіальних громад. Досліджено переваги конкурентоспроможності територіальних громад і визначено їхні основні ознаки для зміцнення їхньої фінансової стабільності. Розглянуто можливості місцевих громад, зокрема у визначенні привабливості для інвестицій на своїй території, обліку наявних ресурсів і шляхів їхнього використання, використання робочої сили, а також вигоди, які можуть виникнути під час переміщення підприємств через активні воєнні дії на великій території країни. Охарактеризовано інвестиційні ресурси територіальних громад і можливості їхнього використання. Визначено інвестиційну привабливість територій. Об'єктами інвестиційної діяльності можуть бути: будь-яке майно, основні фонди, обігові фонди у всіх галузях народного господарства, цінні папери та цільові грошові вклади, науково-технічна продукція, майнові права і ресурси. Обґрунтовано інструменти залучення інвестицій, їхня законодавча основа та результативність для розвитку територіальних громад.

Ключові слова: територіальні громади, спроможність територіальних громад, конкурентоспроможність територіальних громад, стратегія, соціально-економічний розвиток, децентралізація.

There are various challenges in today's world, such as economic crises, global pandemics, and climate change, which have a major impact on the financial resilience and development of local communities. Today, the decentralization process has been completed, with territorial communities gaining more powers and responsibilities. Understanding the factors that contribute to the financial resilience and development of these communities is crucial to ensure their efficiency and viability, as well as opportunities for improved public governance, cost optimization, and more efficient use of resources. The article aims to examine the factors increasing the financial capacity and development of territorial communities in the context of modern challenges. Results. The article identifies internal and external factors for increasing the financial capacity of territorial communities. The advantages of the competitiveness of territorial communities are studied, and the main features for strengthening their financial stability are identified. The possibilities of local communities are considered in determining the attractiveness for investment in their territory,

© Пітюлич Михайло Михайлович, Готра Вікторія Вікторівна, Чубарь Оксана Геннадіївна,
Побережник Габріела Володимирівна, 2023

accounting for available resources and ways of their use, the use of labor, as well as the benefits that may arise during the relocation of enterprises due to active armed conflicts in a large territory of the country. Conclusion. Investment resources of territorial communities and the possibilities of their use are characterized. The investment attractiveness of territories is determined. The objects of investment activity may include any property, fixed assets, current assets in all sectors of the national economy, securities and targeted cash deposits, scientific and technical products, property rights, and resources. The instruments of investment attraction, their legal basis, and their effectiveness for the development of territorial communities are substantiated.

Keywords: territorial communities, capacity of territorial communities, competitiveness of territorial communities, strategy, socio-economic development, decentralization.

Вступ

Завершальний етап фінансової децентралізації значно вплинув на місцеві бюджети, роблячи їх незалежними від Державного бюджету. Ця зміна створила нові можливості для розвитку місцевих територій через виконання конкретних проєктів, які враховують потреби громад. Однак життєздатність територіальних громад суттєво залежать від їхньої економічної ситуації. У сучасних умовах воєнного стану виникають нові виклики і завдання для громад і територій. Тому важливо знайти способи адаптації до нових умов, розробити ефективні стратегії розвитку та забезпечити стійкість у господарському плані, що сприятиме фінансовій спроможності громади. Адже тільки реалізація реальних проєктів та економічних ініціатив, спрямованих на підтримку та розвиток територій, стає особливо важливою в умовах сьогоденних змін.

Питаннями фінансової спроможності в сучасних умовах займаються низка науковців, а саме: П. Жук [1], Н. Попадинець [2], І. Гринчишин [3], О. Назаркевич [4], І. Заблудська [5], Г. Возняк [6], Г. Олексюк [7-10], Х. Патицька [11], С. Шульц [12] та ін. Однак це питання і на сьогодні є актуальним, оскільки з кожним роком фінансові ресурси можуть змінюватися залежно від того, наскільки ефективно розвивається громада і які вона має можливості щодо залучення додаткових інвестиційних ресурсів.

Формулювання цілей статті

Метою статті є дослідження факторів підвищення фінансової спроможності та розвитку територіальних громад в умовах сучасних викликів.

Виклад основного матеріалу дослідження

Територіальна громада, як комплексна система, що не може існувати в ізоляції, співпрацює з різними суб'єктами, встановлюючи відповідні інтегровані зв'язки як на вертикальному, так і на горизонтальному рівні.

Конкурентоспроможність територіальної громади – це роль і місце, яке вона займає в економічному просторі України, тобто її позиція в системі місцевого самоврядування держави. Конкурентоспроможність територіальної громади визначається її здатністю ефективно конкурувати, створюючи і підтримуючи кращі умови, ресурси та можливості для інвестицій, бізнесу, проживання та інших видів діяльності, порівняно з іншими територіями [12].

Забезпечення конкурентоспроможності території базується на стійкій фінансовій стабільності і включає в себе такі елементи, як соціальна привабливість, підприємницька активність, інвестиційна привабливість, освітні можливості, фінансова підтримка та інші внутрішні і зовнішні фактори.

Вертикальні зв'язки охоплюють взаємодію з державою, регіонами та іншими обласними структурами, тоді як горизонтальні зв'язки включають у себе співпрацю між різними громадами, суб'єктами господарювання та іншими ринковими інституціями, а також міжнародні проєкти у межах співробітництва та прикордонного співробітництва.

Конкурентні переваги території можна розглядати з двох головних площин [2]:

- організаційні конкурентні переваги включають такі аспекти, як розмір території, ефективність управління, джерела доходів і видатків місцевого бюджету, розвиток внутрішньої інфраструктури та спроможність встановлювати взаємозв'язки з іншими суб'єктами;

- функціональні конкурентні переваги включають потенціал території, такі як природно-ресурсні резерви, інвестиційний потенціал, робоча сила, інноваційні можливості, розвиток підприємств і їхніх активів, імідж і бренд території.

За допомогою цих конкурентних переваг можна зміцнити фінансову стабільність територіальної громади на тривалий період. Це може бути досягнуто двома основними способами:

- зменшення витрат і підвищення ефективності витрат шляхом оптимізації управління, впровадження інноваційних підходів, залучення відвідувачів і збільшення контингенту за незмінних постійних витрат тощо;

- збільшення обсягів виробництва та отримання доходів завдяки залученню інвестицій, створенню кращих умов для бізнесу та використанню всіх функціональних переваг, що призводить до зростання податкової бази та доходів місцевого бюджету.

Поєднання цих двох підходів і можливостей зменшення витрат і збільшення доходів, а також генерація та ефективне управління конкурентними перевагами сприяє тривалій фінансовій стабільності громади, її спроможності і запобігає створенню фінансових дисбалансів.

Спроможна громада – це громада, яка в результаті добровільного об'єднання здатна забезпечити належний рівень надання послуг у сфері освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, житлово-комунального господарства, управління, з урахуванням наявних ресурсів громади та адміністративних одиниць [3].

Для визначення фінансової спроможності територіальної громади, створеної внаслідок об'єднання, використовують дані та показники: кількість місцевих рад, що об'єдналися; площа, чисельність і щільність населення; кількість учнів і вихованців у дитячих садках; кількість бюджетних установ усіх напрямів для надання послуг мешканцям; доходи, що зараховуються до місцевого бюджету відповідно до Бюджетного кодексу України та Закону України «Про Державний бюджет» на кожний рік; базова або реверсна дотації; додаткова дотація на передані державою повноваження утримання установ освіти та охорони здоров'я; освітня та медична субвенція, яка розраховується за встановленою державною методикою [11].

Оцінювання фінансово-бюджетної ситуації територіальних громад є основним етапом для надання достатніх ресурсів для фінансування пріоритетних напрямів соціально-економічного розвитку та визначення внутрішніх і зовнішніх чинників, які сприяють зростанню фінансової спроможності територіальних громад. Це оцінювання здійснюється шляхом:

- загального підрахунку всіх видів бюджетних надходжень для кожного населеного пункту та для всієї територіальної громади загалом;
- аналізу кількісних і якісних відхилень від запланованих показників надходжень, аналізу їхніх причин, можливостей коригування, а також виявлення резервів і ризиків;
- визначення можливих шляхів збільшення доходів, таких як інвентаризація майна, боротьба з «тіньовою» зарплатнею та стимулюванням підприємницької діяльності;
- детального аналізу складу економічно активного населення та безробітних для залучення більшої кількості мешканців до активної трудової діяльності, оскільки податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) важливий для вирівнювання фінансової спроможності територіальних громад;
- розгляду можливостей отримання фінансових ресурсів через запозичення або залучення зовнішніх кредитів;
- проведення SWOT-аналізу, ідентифікації конкурентних переваг і недоліків;
- аналізу фінансово-господарської діяльності усіх підприємств, установ і організацій, що діють на території територіальних громад, незалежно від їхньої форми власності, у межах повноважень територіальної громади;
- розрахунку показників фінансової стійкості територіальних громад тощо.

Внутрішні та зовнішні фактори підвищення фінансової спроможності територіальних громад визначаються за встановленими стандартними показниками оцінювання бюджетного забезпечення (фінансової стійкості) громад, які розраховують за встановленими формулами за певними показниками [7-10]:

1. Коефіцієнт бюджетного покриття – відповідність доходів до видатків, який не може бути нижчий ніж 1 (фінансова рівновага).
2. Коефіцієнт бюджетної забезпеченості – обсяг видатків на одного мешканця.
3. Коефіцієнт бюджетної результативності – загальний обсяг доходів місцевого бюджету на одного мешканця.
4. Рівень місцевих податків і зборів у доходах бюджету – фінансова спроможність місцевого бюджету.
5. Рівень податкової самостійності – спроможність акумулювати власні доходи.
6. Рівень капітальних видатків – відображає питому вагу капітальних видатків у сумарних видатках.
7. Рівень видатків на соціальний захист і соцзабезпечення – питома вага видатків на соціальний захист у загальних видатках.
8. Рівень дотаційності місцевих бюджетів – залежність місцевого бюджету від Державного бюджету.
9. Частка субвенцій у структурі доходів місцевих бюджетів – рівень бюджетних ресурсів вищого рівня на реалізацію регіональних і місцевих програм розвитку.
10. Коефіцієнт концентрації власних доходів місцевого бюджету – ступінь автономності місцевого бюджету.
11. Коефіцієнт бюджетної незалежності місцевого бюджету – це ступінь бюджетної незалежності від трансфертів з Державного бюджету.

12. Коефіцієнт бюджетної стійкості місцевого бюджету – це спроможність органів місцевого самоврядування фінансувати поточні видатки коштами від податкових надходжень.

13. Коефіцієнт чистої бюджетної стійкості місцевого бюджету – це спроможність ОТГ фінансувати поточні видатки надходженнями від місцевих податків і зборів.

14. Коефіцієнт забезпечення поточних капітальних видатків власними коштами – спроможність органів місцевого самоврядування фінансувати капітальні і поточні видатки власними коштами.

На результативність перелічених вище показників впливають:

- зовнішні фактори: економічне зростання ВВП країни; податкові новації у законодавстві (об'єднання, скасування окремих податків або їх збільшення); надмірна корупція у витрачанні бюджетних коштів; розбалансованість державних фінансів, скорочення експортних надходжень; зменшення інвестицій; девальвація гривні; скорочення промислового виробництва; нестабільність політичної ситуації та воєнні дії;

- внутрішні фактори: низька якість аналізу та планування суб'єктів оподаткування і їхньої бази оподаткування, висока збитковість; надмірна залежність і сподівання від центрального бюджету через обмеження власних доходів; низький рівень використання податкового потенціалу територій; відсутність дієвої мотивації органів місцевого самоврядування щодо нарощування власної податкової забезпеченості у перспективі; неефективне використання бюджетних ресурсів, майна, природних ресурсів і міграція трудових ресурсів територіальної громади; загальний системний дефіцит коштів для збалансованого розвитку територіальної громади, пов'язаний з нагромадженими проблемами у попередні періоди.

Варто зазначити, що саме ці фактори є основою збереження спроможності громади, а також її конкурентоспроможності. Ще варто відзначити важливість інвестицій у цьому процесі.

Інвестиція – це витрати, які виконуються в поточний період з метою отримання певного результату у майбутньому. Інвестиції охоплюють різні економічні процеси, які впливають на виробництво, розподіл, обмін і споживання, і вони є основою суспільного відтворення та спроможності.

Інвестиційна діяльність, або інвестування, становить собою комплекс практичних заходів громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестиційних проєктів. Інвестиційна діяльність може здійснюватися в таких основних формах, як: приватне інвестування, яке проводиться громадянами, приватними компаніями, господарськими об'єднаннями та релігійними організаціями; державне інвестування, що здійснюється органами влади та управління України, державними підприємствами і установами; зовнішні інвестиції, які надходять від іноземних держав, юридичних і фізичних осіб; спільне інвестування, яке передбачає співпрацю громадян і юридичних осіб України з іншими країнами у реалізації інвестиційних проєктів.

Інвестиційний процес має всі ознаки системи, у ньому завжди присутній наявний суб'єкт (інвестор, об'єкт (об'єкт інвестування), зв'язок між ними на основі певних правил, умов та порядку. Взаємодія об'єкта та суб'єкта інвестиційного процесу створює інвестиційний ринок, де поєднуються інші елементи у єдине ціле [1, 6].

Для територіальних громад, коли об'єкти та суб'єкти інвестиційного процесу наближені у межах території, інвестиційний процес здійснюється в межах інвестиційного кола (сфери), що є частиною (елементом) інвестиційного ринку: інвестиційні ресурси територіальних громад, інвестиційні проєкти та інвестиційні джерела.

На територіях громад у межах населених пунктів інвестиційний ресурс можна оцінити з урахуванням його функціонального призначення. Наприклад, певна земельна ділянка може бути призначена для розміщення об'єкта соціально-культурного, виробничого чи житлового призначення. У цьому випадку економічний потенціал, пов'язаний з метою інвестицій, буде варіювати залежно від впливу економічних, соціальних і екологічних факторів.

Для бюджету територіальної громади, а також для загального соціально-економічного розвитку, функціональне призначення інвестиційного ресурсу матиме різний рівень вигоди. З погляду на економічну користь, будівництво виробничих об'єктів може бути найвигіднішим, але це може призвести до екологічних проблем. Наявність соціально-культурних і житлових об'єктів може покращити якість життя мешканців, але при цьому економічна база може бути менш стійкою.

Отже, планування інвестиційного ресурсу території вимагає комплексного підходу та системного планування з метою забезпечення балансу в розподілі економічного простору на локальних територіях.

Критерії інвестиційної привабливості території можна розглядати як основні фактори, які впливають на привабливість певного регіону для залучення інвестицій. Серед цих критеріїв важливі:

- економіко-географічне положення – включає близькість до кордонів держави, розвинуту виробничу інфраструктуру та наявність транспортних магістралей і коридорів;
- природно-ресурсний потенціал – оцінювання мінеральних, земельних, лісових і рекреаційних ресурсів, які можуть бути використані для інвестиційних проєктів;
- трудовий потенціал – цей критерій включає густоту населення, кількість працездатного населення, пропозицію на ринку праці, освітній рівень, вартість робочої сили і рівень зарплат;
- економічний потенціал – це обсяги ВВП на одну особу населення та інші показники, які відображають економічний розвиток регіону;
- інфраструктурний потенціал – наявність розвинутої інфраструктури, зокрема транспортною мережі, комунікацій та інших послуг;
- науково-технічний потенціал – цей критерій відображає наявність наукових і дослідницьких установ, які можуть сприяти інноваційному розвитку;
- місткість споживчого ринку – оцінювання споживчого ринку на певній території, зокрема витрати домогосподарств, роздрібний товарообіг та обсяг послуг;
- інвестиційні преференції – це включає в себе спеціальні інструменти для залучення інвестицій, такі як вільні економічні зони та індустриальні парки. Ці інструменти можуть надавати пільги інвесторам;
- інвестиційні ризики – оцінювання різних видів ризиків, таких як політичні, економічні, соціальні та екологічні, які можуть впливати на інвестиційну діяльність;
- екологічний фактор – оцінювання ступеня забруднення навколишнього середовища і впливу на екологію.

Інструментарій залучення інвестицій у територіальних громадах будується на законодавчій основі, нормативно-правовій основі органів місцевого самоврядування та організаційних засадах у територіальних громадах. Основним законом, що регулює інвестиційну діяльність та інструменти залучення інвестицій, є Закон України «Про інвестиційну діяльність в Україні» [1].

До організаційних інструментів інвестиційної привабливості територіальних громад належать:

- створення відповідної структури у територіальній громаді, завданням якої буде пошук інвесторів та інвестиційних ресурсів у відкритому інвестиційному просторі державного та міжнародного рівня;
- створення активного віртуального інформаційного, рекламного ресурсу, окремого сайту, інвестиційного порталу тощо, який повинен бути доступним широкому загалу користувачів, зокрема іноземною мовою;
- розроблення інформаційних матеріалів на паперових, електронних носіях, які будуть поширювати працівники і керівники громади, а також інвесторами, що працюють на території громади;
- участь представників територіальної громади у міжнародних, національних, міжрегіональних економічних та інвестиційних форумах, конференціях, презентація інвестиційних ресурсів та інвестиційних потреб громади, зустрічі з потенційними інвесторами.

Для успішної організації інструментів залучення інвестицій у територіальних громадах необхідно чітко сформулювати баланс інвестиційних ресурсів, джерел і можливостей самої громади (земельні ділянки, кошти місцевого бюджету, позики, місцеві запозичення (облігації), а також окреслити інвестиційні можливості для потенційних інвесторів, тобто що громада може запропонувати у межах інвестиційної привабливості території.

Висновки та перспективи подальших розвідок

У зв'язку з проведенням реформи децентралізації та економічними викликами, спричиненими сучасним станом, територіальні громади стикаються з обмеженим фінансовим забезпеченням і потребою зміцнення своєї спроможності. У цьому контексті виникає потреба знайти шляхи та методи для підвищення фінансової здатності та розвитку громад. Сучасне завдання органів місцевого самоврядування, які несуть більшу відповідальність перед громадою, полягає в забезпеченні життєдіяльності громад шляхом накопичення необхідних фінансових ресурсів для їх виживання шляхом залучення інвестиційних ресурсів. Досягнення фінансової стабільності стає пріоритетним завданням місцевого самоврядування, яке повинно об'єднати зусилля для залучення додаткових ресурсів і розвитку місцевої економіки та конкурентоспроможності громад. Це сприятиме створенню необхідних ресурсів для реалізації важливих соціальних та інфраструктурних проєктів, зміцненню економічної самодостатності територій і забезпеченню їхнього стійкого функціонування в умовах складних викликів.

Література

1. Жук П.В., Сірик З.О. Інвестиційний потенціал територіальних громад : суть поняття та питання управління. *Регіональна економіка*. 2017. № 2. С. 16-22.
2. Попадинець Н.М., Патицька Х.О., Пітюлич М.М., Керецман Н.І. Аналіз ефективності використання природно-ресурсного потенціалу об'єднаних територіальних громад України. *Науковий Вісник ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» (Серія «Економічні науки»)*. 2019. № 3(94). С. 65-76.
3. Hrynchyshyn I., Panukhnyk O., Bil M., Popadynets N., Patytska Kh., Leshchuh I. Scientific-methodical foundations of estimation of territorial communities' endogenous capacity in Ukraine in conditions of decentralization. *Advances in Economics, Business and Management Research*. Proceedings of the 6th International Conference on Strategies, Models and Technologies of Economic Systems Management (SMTESM 2019). 2019.
4. Назаркевич О.Б., Карп'як М.О., Попадинець Н.М. Інклюзивний розвиток малого підприємництва в сільських територіальних громадах. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Економічні науки"*. 2019. №11. С. 125-131.
5. Заблodsька І.В., Гречана С.І. Методичне забезпечення формування ідентифікаційного профілю територіальної громади. *Регіональна економіка*. 2021. №2(100). С. 5-14. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2021-2-1>.
6. Voznyak H., Panukhnyk O., Khymych H., Popadynets N. Development of regional economic systems under the impact of financial decentralization: display, challenges and new opportunities. *Advances in Economics, Business and Management Research*. Proceedings of the 2019 7th International Conference on Modeling, Development and Strategic Management of Economic System (MDSMES 2019). 2019. P. 121-126. DOI: <https://doi.org/10.2991/mdsmes-19.2019.24>.
7. Олексюк Г.В., Куйбіда В.С., Лисяк Н. М., Попадинець Н. М. Організація планування розвитку територій у контексті децентралізації державного управління: поєднання інтегрованих, просторових та економічних підходів. *Економіка України*. 2021. № 11. С. 23-38.
8. Олексюк Г.В., Попадинець Н.М., Самотій Н.С. Управління територіальними громадами на засадах територіального маркетингу: теоретико-методологічні аспекти. *Регіональна економіка*. 2021. №3(101). С. 15-27.
9. Олексюк Г.В., Хром'як Й.Я., Попадинець Н.М. Маркетингова стратегія як інструмент реалізації стратегічного плану розвитку територіальних громад. *Економіка України*. 2022. № 7. С. 67-88.
10. Олексюк Г.В., Лисяк Н.М., Попадинець Н.М. Концептуально-структурні моделі ендегенного потенціалу об'єднаних територіальних громад як передумова підвищення їх конкурентоспроможності. *Економіка України*. 2019. № 3. С. 52-69.
11. Patytska K., Panukhnyk O., Popadynets N., Kramarenko I. Forming the Territorial Communities' Local Budgets in Ukraine Under Decentralization: Current Condition and Management Tasks. *Journal of Optimization in Industrial Engineering*. 2021. 14(2). P. 23-30. DOI: <https://doi.org/10.22094/joie.2020.677868>.
12. Шульц С.Л., Луцків О.М. Структурно-технологічні зрушення в економіці регіонів у контексті перспектив розвитку смарт-спеціалізації. *Регіональна економіка*. 2021. №2(100). С. 15-26.

References

1. Zhuk, P.V., Siryk, Z.O. (2017). «Investment potential of territorial communities: the essence of the concept and issues of management». *Rehional'na ekonomika*. № 2. pp. 16-22.
2. Popadynets', N.M., Patyts'ka, Kh.O., Pitiulych, M.M., Keretsman, N.I. (2019). «Analysis of the effectiveness of using the natural resource potential of the united territorial communities of Ukraine». *Naukovyj Visnyk VNZ Ukoopspilky «Poltavs'kyj universytet ekonomiky i torhivli» (Serii «Ekonomichni nauky»)*. № 3(94). pp. 65-76. DOI: <http://doi.org/10.37734/2409-6873-2019-3-7>.
3. Hrynchyshyn, I., Panukhnyk, O., Bil, M., Popadynets, N., Patytska, Kh., Leshchuh, I. (2019). Scientific-methodical foundations of estimation of territorial communities' endogenous capacity in Ukraine in conditions of decentralization. *Advances in Economics, Business and Management Research*. Proceedings of the 6th International Conference on Strategies, Models and Technologies of Economic Systems Management (SMTESM 2019). DOI: <https://doi.org/10.2991/smtesm-19.2019.61> R. 314-319.
4. Nazarkevych, O.B., Karp'iak, M.O., Popadynets', N.M. (2019). «Inclusive development of small business in rural territorial communities». *Mizhnarodnyj naukovyj zhurnal "Internauka". Serii: "Ekonomichni nauky"*. №11. pp. 125-131. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2019-11-5430>.
5. Zablods'ka, I.V., Hrechana, S.I. (2021). «Methodological support for the formation of the identification profile of the territorial community». *Rehional'na ekonomika*. №2(100). pp. 5-14. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2021-2-1>.
6. Voznyak, H., Panukhnyk, O., Khymych, H., Popadynets, N. (2019). Development of regional economic systems under the impact of financial decentralization: display, challenges and new opportunities. *Advances in Economics, Business and Management Research*. Proceedings of the 2019 7th International Conference on Modeling, Development and Strategic Management of Economic System (MDSMES 2019). pp. 121-126. DOI: <https://doi.org/10.2991/mdsmes-19.2019.24>.
7. Oleksiuk, H.V., Kujbida, V.S., Lysiak, N. M., Popadynets', N. M. (2021). «Organization of territorial development planning in the context of decentralization of state administration: a combination of integrated, spatial and economic approaches». *Ekonomika Ukrainy*. № 11. pp. 23-38.
8. Oleksiuk, H.V., Popadynets', N.M., Samotij, N.S. (2021). «Management of territorial communities on the basis of territorial marketing: theoretical and methodological aspects». *Rehional'na ekonomika*. №3(101). pp. 15-27. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2021-3-2>.
9. Oleksiuk, H.V., Khrom'iak, J.Ya., Popadynets', N.M. (2022). «Marketing strategy as a tool for implementing the strategic plan for the development of territorial communities». *Ekonomika Ukrainy*. № 7. pp. 67-88.
10. Oleksiuk, H.V., Lysiak, N.M., Popadynets' N.M. (2019). «Conceptual and structural models of the endogenous potential of united territorial communities as a prerequisite for increasing their competitiveness». *Ekonomika Ukrainy*. № 3. pp. 52-69.
11. Patytska, K., Panukhnyk, O., Popadynets, N., Kramarenko, I. (2021). «Forming the Territorial Communities' Local Budgets in Ukraine Under Decentralization: Current Condition and Management Tasks». *Journal of Optimization in Industrial Engineering*. 14(2). pp. 23-30. DOI: <https://doi.org/10.22094/joie.2020.677868>.
12. Shul'ts, S.L., Lutskiv, O.M. (2021). «Structural and technological shifts in the economy of regions in the context of prospects for the development of smart specialization». *Rehional'na ekonomika*. №2(100). pp. 15-26. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2021-2-2>.

Стаття надійшла до редакції 01.03.2023 р.